

Elinkeinoelämän keskusliitto

Pk-pulssi

Pk-työnantajayritysten arviot liiketoimintansa toteumasta ja tulevaisuudesta.

Perustietoa Suomen pk-sektorista

Jari Huovinen, EK

Syksy 2016

1 Pk-pulssi - mistä on kyse?

1.1 Kyselyn tausta ja tavoitteet

Pk-pulssi on uusi säännöllisesti toteutettava kysely, joka korvaa EK:ssa aikaisemmin kaksi kertaa vuodessa julkaistun Pk-toimintaympäristökyselyn. Tässä uudessa tuotteessa keskitytään aikaisempaa fokusoidummin työnantajayrittäjien ja -yritysten tilannekuvan hahmottamiseen sekä lähitulevaisuuden näkymien kartoittamiseen. Käytännössä Pk-pulssilla etsitään vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Miten yritysten tuotteiden tai palvelujen kysyntä, työntekijämäärä, investoinnit ja ulkomaankauppa ovat kehittyneet edellisen 12 kuukauden aikana?
- Millaiset ovat yritysten näkymät seuraavan 12 kuukauden aikana kysynnän, työntekijämäärän, investointien ja ulkomaankaupan kehittymisen suhteen?

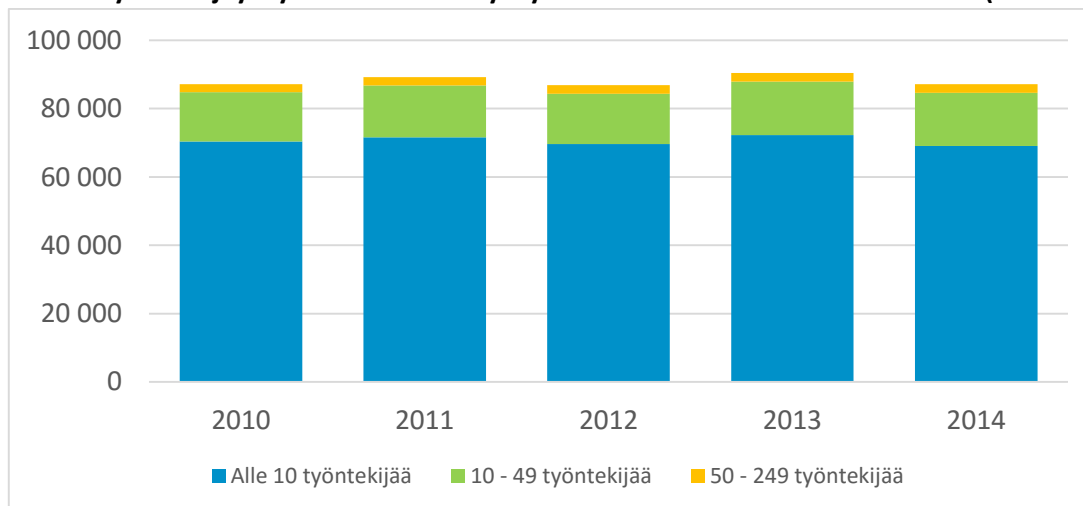
Edellä kuvatuista mittareista kysynnän, työntekijämäärän ja investointien kehittymistä ja näkymiä tarkastellaan kaikkien yritysten osalta. Sen sijaan ulkomaankauppaa koskevat tulokset perustuvat ainoastaan kansainvälisesti suuntautuneiden yritysten vastauksiin. Käytännössä tarkastelun ulkopuolelle on siis rajattu yritykset, joilla ei ole aikomustakaan aloittaa ulkomaankauppaa tai vientiä.

Pk-pulssi julkaistaan jatkossa kaksi kertaa vuodessa. Kevään ja syksyn kyselyissä tulokset raportoidaan hieman eri tavoin niin, että keväällä painopiste on erityisesti kasvutavoitteiltaan erilaisten yritysten tarkastelussa ja syksyllä enemmän toiminnan eri vaiheissa olevissa yrityksissä. Lisäksi tuloksia raportoidaan yrityskokoluokittain.

1.2 Tulosten yleistettävyys

Tilastokeskuksen mukaan Suomessa oli vuonna 2014 yhteensä 87 186 alle 250 henkilöä työllistävää työnantajayritystä. Pk-pulssin tulokset kuvaavat tilannetta ja näkymiä tässä kokonaispopulaatiossa. Kuvassa 1 on esitetty työnantajayritysten lukumääriä eri yrityskokoluokissa vuosina 2010 - 2014.

Kuva 1. Työnantajayritysten lukumäärä yrityskokoluokittain vuonna 2010 - 2014 (Tilastokeskus)

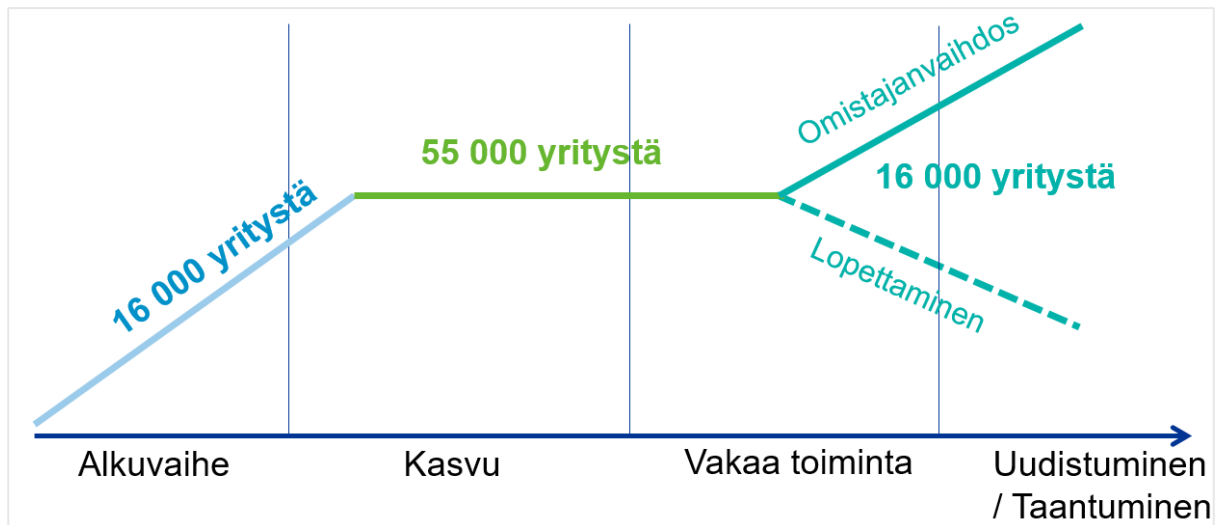
Tämänkertaisen Pk-pulssin aineisto kerättiin marraskuussa 2016 ja kyselyyn vastasi yhteensä 357 työnantajayritystä. Aineiston analysoimisessa hyödynnettiin yritys- ja päätoimialojen mukaan laskettuja painokertoimia, joiden ansiosta tulokset ovat suuntaa-antavasti yleistettävissä edellä kuvattuun kokonaispopulaatioon.

2 Pk-työnantajayritykset syksyllä 2016

2.1 Yritykset toiminnan eri vaiheissa

Tulosten perusteella valtaosa yrityksistä on vakaan toiminnan vaiheessa ja tavoittelevat toiminnassaan usein hyvin maltillista, kannattavaa kasvua. Tällaisia yrityksiä on jopa 63 prosenttia kaikista yrityksistä, mikä perusjoukkoon yleistettynä tarkoittaisi noin 55 000 yritystä. Omistajanvaihdostilanteessa taas on noin 16 000 yritystä (18 %). Saman verran on myös yrityksiä, jotka ovat selvästi toimintansa alkuvaiheessa tai sitten voimakkaassa kasvuvaiheessa. Tulosta tulkittaessa on huomattava, että kyse ei välttämättä ole kuitenkaan iältään nuorista yrityksistä. Uusi alku tai selkeä kasvuvaihe olla seurausta vaikkapa jo toteutetusta yritys- tai -järjestelystä, uusille toimialoille suuntaamisesta, kansainvälistymisen aloittamisesta tai ulkomaankaupan merkittävästä laajentamisesta. Kuvassa 2 yritykset elinkaaren eri vaiheissa työnantajien oman subjektiivisen arvion mukaan.

Kuva 2. Työnantajayritysten lukumäärä elinkaaren eri vaiheissa

2.2 Omistajanvaihdostilanne syksyllä 2016

Yrittäjien ikääntyminen ja siitä seurannut omistajanvaihdosten pato näkyy edelleen kyselyn tuloksissa ja tilanne näyttäisi kokonaislukumäärien suhteen säilyneen ennallaan keväästä 2016 (ks. EK, Pk-toimintaympäristökysely). Pieniä viitteitä omistajanvaihdosten virkistymisestä on kuitenkin nähtävissä. Esimerkiksi alku- ja kasvuvaiheen yrityksiä on nyt noin 3 000 enemmän kuin puoli vuotta sitten, mikä voi osittain selittyä myös yrityskaupan lievällä piristymisellä ja yritysten / omistajien vaihtuvuuden vilkastumisella. Tähän viittaisi myös se, että esimerkiksi Finanssialan keskusliiton viimeisimmässä pankkibarometrissa yrityskauppoihin ja -järjestelyihin otettujen lainojen arvioitiin jatkavan lievää kasvuaan myös lähitulevaisuudessa. Vielä omistajanvaihdoksia ei kuitenkaan tapahdu

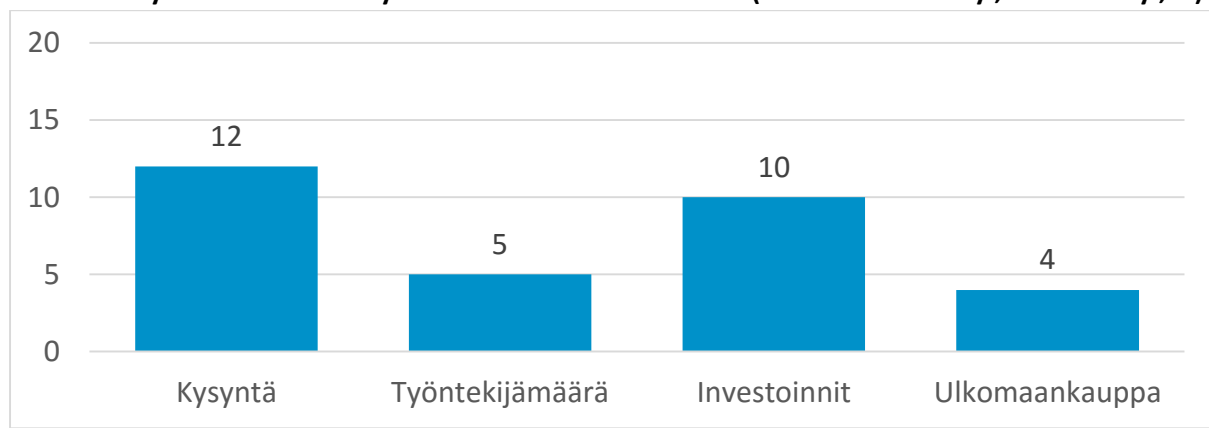
riittäväällä vauhdilla, sillä uusia yrityksiä tulee omistajanvaihdostilanteeseen ainakin samaa vauhtia kuin yrityskauppoja ehtii toteutua.

3 Pk-työnantajayritysten tilanne

3.1 Yritystoiminnan kehittyminen

Vastausten perusteella pk-työnantajayritysten toiminnassa on tapahtunut pieniä myönteisiä kehitysaskeleita viimeisen 12 kuukauden aikana. Kovin merkittävä tämä muutos ei ole, mutta kaikilla mukana olevilla mittareilla kehitys on ollut lievästi positiivista (kuva 3).

Kuva 3. Yritystoiminnan kehittyminen edellisen 12 kk aikana (saldoluku: lisääntyi, % - vähentyi, %)

Kysyntä on vilkastunut yli kolmanneksella yrityksistä ja supistunut hieman yli viidenneksellä. Lisäksi investoinnit olivat lisääntyneet 30 prosentilla yrityksistä ja vähentyneet 20 prosentilla. Hieman maltillisempaa myönteinen kehitys on ollut ulkomaankaupassa ja työllisyydessä.

Työntekijämääräänsä oli lisännyt 26 prosenttia yrityksistä ja ulkomaankaupan volyyymi oli kasvanut 20 prosentissa kansainvälisesti suuntautuneista yrityksistä.

3.2 Tilannekuva eri kokoluokan pk-yrityksissä

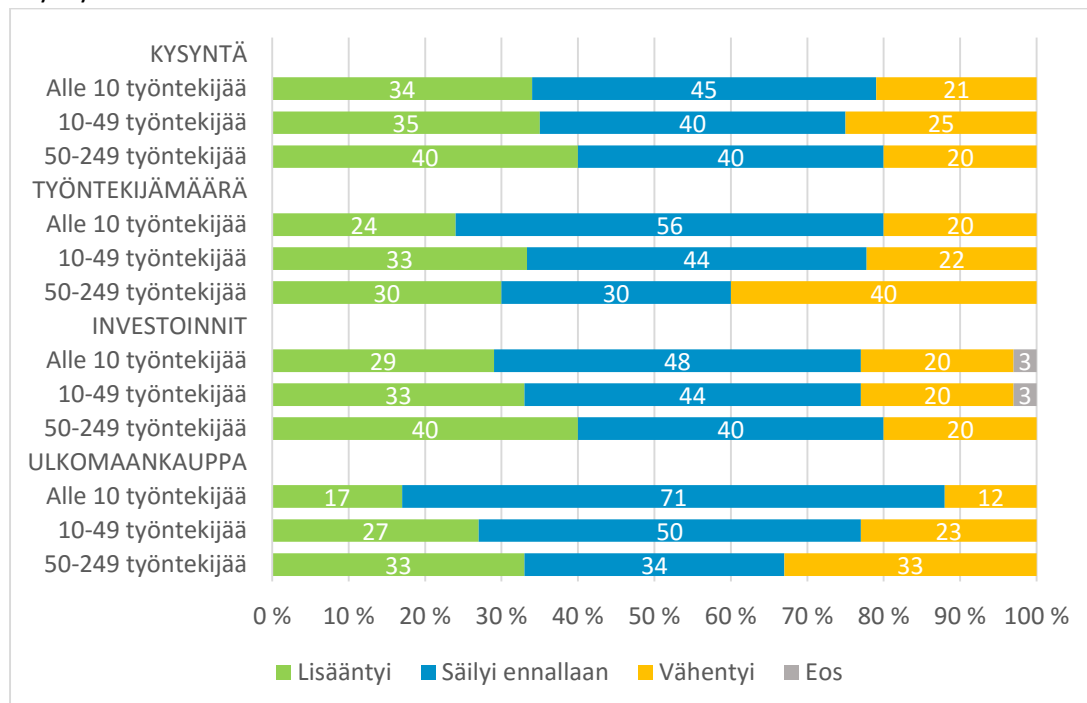
Yrityskokoluokittain tarkasteltuna parhaassa myötätuulessa ovat olleet mikro- ja pienyritykset, jotka työllistävät alle 50 työntekijää. Näissä yrityksissä kehitys on ollut saldoluvuilla mitattuna myönteistä niin kysynnän, työllisyyden, investointien kuin ulkomaankaupankin osalta. Sen sijaan keskisuurissa, vähintään 50 henkilöä työllistävissä yrityksissä kehitys on ollut vaihtelevampaa. Esimerkiksi työntekijämäärä on supistunut 40 prosentilla ja lisääntynyt vain 30 prosentilla keskisuurista yrityksistä. Huomionarvoista on kuitenkin se, että samaan aikaan kun työllisyyden nettomuutos on ollut keskisuurissa yrityksissä miinusmerkinen ja ulkomaankauppa polkee paikallaan, ovat investoinnit lisääntyneet eniten näissä 50 - 249 henkilön yrityksissä.

Tulokset kuvaavat hyvin sitä, kuinka investointien työllisyysvaikutukset saattavat lyhyellä aikavälillä jäädä usein hyvin pieniksi tai olla jopa negatiivisia. Näin voi olla esimerkiksi tilanteissa, joissa investoinnit kohdistuvat selkeästi tuotannon automatisointiin ja koneet korvaavat joitain aikaisemmin työntekijöiden toteuttamia työvaiheita. Pidemmällä aikavälillä tuottavuuden kasvun ja kapasiteetin lisääntymisen myötä myönteiset vaikutukset työllisyyteen saattavat olla kuitenkin

hyvinkin merkittäviä. Kuvassa 4 on esitetty kysynnän, työllisyyden, investointien ja ulkomaankaupan kehittymistä eri kokoluokan yrityksissä.

Kuva 4. Yritystoiminnan kehittyminen edellisen 12 kuukauden aikana

% yrityksistä eri kokoluokissa

3.3 Tilannekuva toiminnan eri vaiheissa

Odotetusti yritystoiminta on kehittynyt myönteisimmin alku- ja kasvuvaiheen yrityksissä. Näistä noin puolet raportoi kysynnän, työntekijämäärän ja investointien lisäyksestä. Myös ulkomaankaupassa oli tapahtunut myönteistä kehitystä, joskin hieman edellä kuvattuja osa-alueita maltillisemmin.

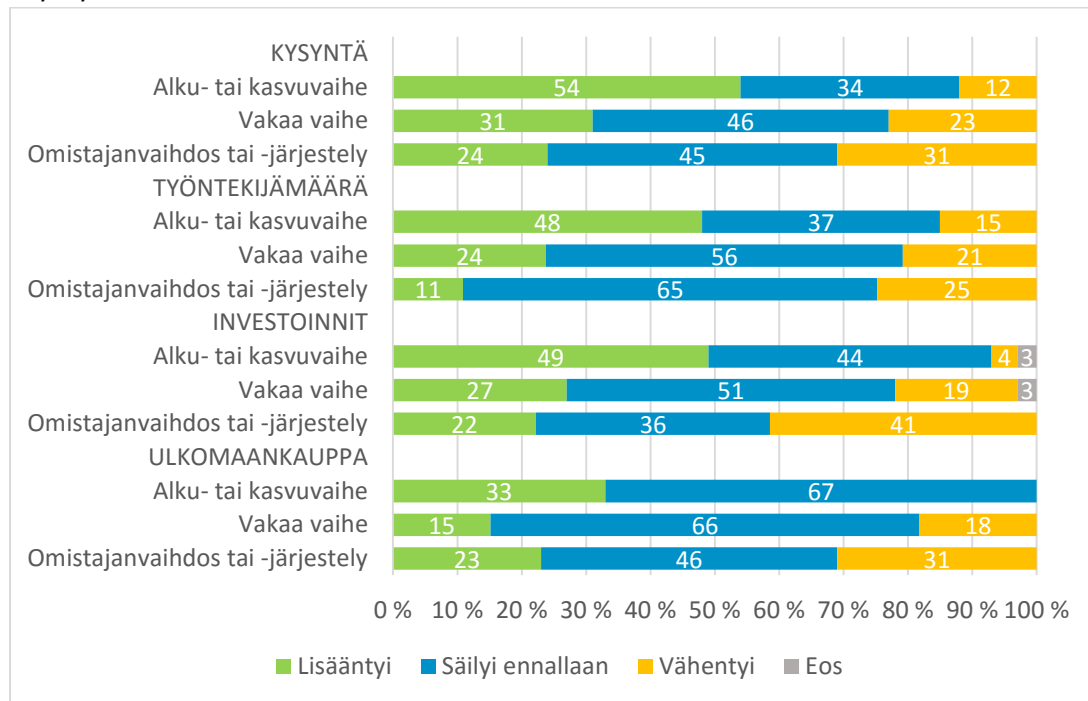
Haastavinta on omistajanvaihdostilanteessa olevilla yrityksillä, joilla tilanne on kehittynyt heikompaan suuntaan kaikilla mittareilla.

Kaiken kaikkiaan tulokset osoittavat selkeästi, kuinka Suomeen muodostunut omistajanvaihdosten pato jarruttaa tehokkaasti kasvua, uusia investointeja ja digiloikan ottamista. Tulokset herättävät ajatuksia siitä, että yrittäjien ikääntymisen lisäksi myös pitkään jatkunut matalasuhdanne näyttäisi lisänneen omistajanvaihdosaikomuksia. Erityisesti, jos yritys on taantumassa ajautumassa talousvaikeuksiin, saattaa yrittäjä nähdä yrityksen myymisen uusia investointeja houkuttelevampana vaihtoehtona.

Aineiston perusteella on vaikea päätellä sitä, kuinka paljon omistajanvaihdostilanteessa on tämänkaltaisia yrityksiä. Kysymys on kuitenkin relevantti työllisyydenkin näkökulmasta, sillä usein talousvaikeudet saattavat yrityksen myymisen sijaan johtaa lopulta yrityksen lopettamiseen. Tämäkin kuuluu tietysti yrittäjyyteen ja yrityskannan vaihtuvuuskin on suotavaa. Joukossa saattaa kuitenkin olla myös yrityksiä, joilla on kannattavan toiminnan edellytykset ja hyvät mahdollisuudet menestyä uusien kasvuhakuisten yrittäjien luotsaamana. Kuvassa 5 on esitetty kysynnän, työllisyyden, investointien ja ulkomaankaupan kehittymistä eri toiminnan vaiheissa olevissa yrityksissä.

Kuva 5. Yritystoiminnan kehittyminen edellisen 12 kuukauden aikana

% yrityksistä eri toiminnan vaiheissa

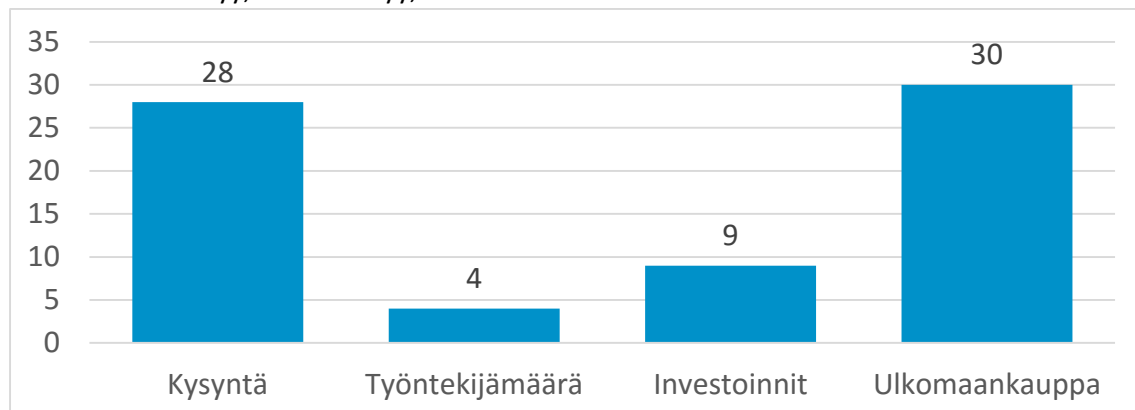
4 Pk-työnantajayritysten näkymät

4.1 Yritystoiminnan näkymät

Yritykset odottavat varsinkin kysynnän kohentuvan seuraavan 12 kuukauden aikana. Lisäksi kansainvälistyneet pk-yritykset arvioivat ulkomaankaupan kasvavan ensi vuonna. Investointien ja työllisyyden osalta odotukset ovat varovaisempia. (Kuva 6.)

Kuva 6. Yritystoiminnan näkymät seuraavan 12 kuukauden aikana

saldoluku: lisääntyy, % - vähentyy, %

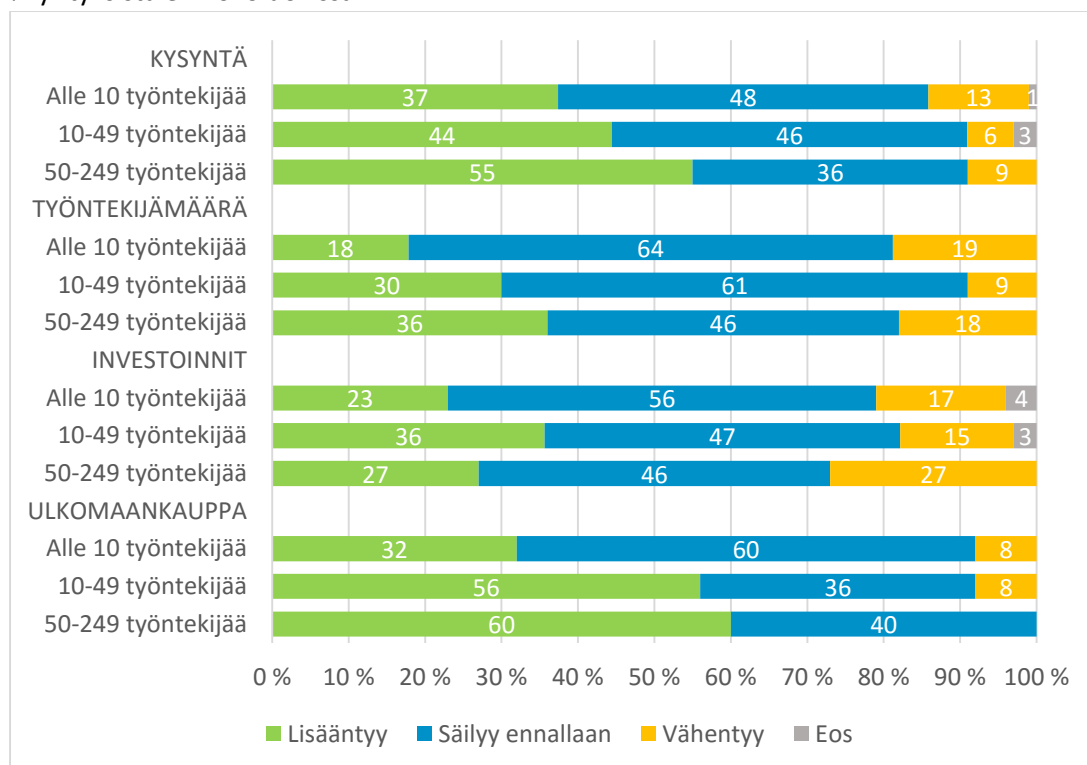
Kysynnän lisääntymistä ennakoitiin 39 prosenttia ja supistumista 12 prosenttia yrityksistä. Ulkomaankaupan kasvuun uskottiin 38 prosenttia vientiyrityksistä ja vain 8 prosenttia arvioi sen vähentyvän seuraavan 12 kuukauden aikana.

4.2 Näkymät eri kokoluokan yrityksissä

Tulokset osoittavat, että näkymät ensi vuodelle ovat kaikkein valoisimmat keskisuurissa yrityksissä. Varsinkin kysynnän kasvuun uskotaan vahvasti. Peräti 55 prosenttia keskisuurista yrityksistä arvioi kysynnän kasvavan seuraavan 12 kuukauden aikana ja vain 9 prosenttia ennakoii sen supistumista. Myös ulkomaankaupan kasvuun uskoo laaja joukko keskisuurista vientiyrityksistä. (Kuva 7.)

Kuva 7. Yritystoiminnan näkymät seuraavan 12 kuukauden aikana

% yrityksistä eri kokoluokissa

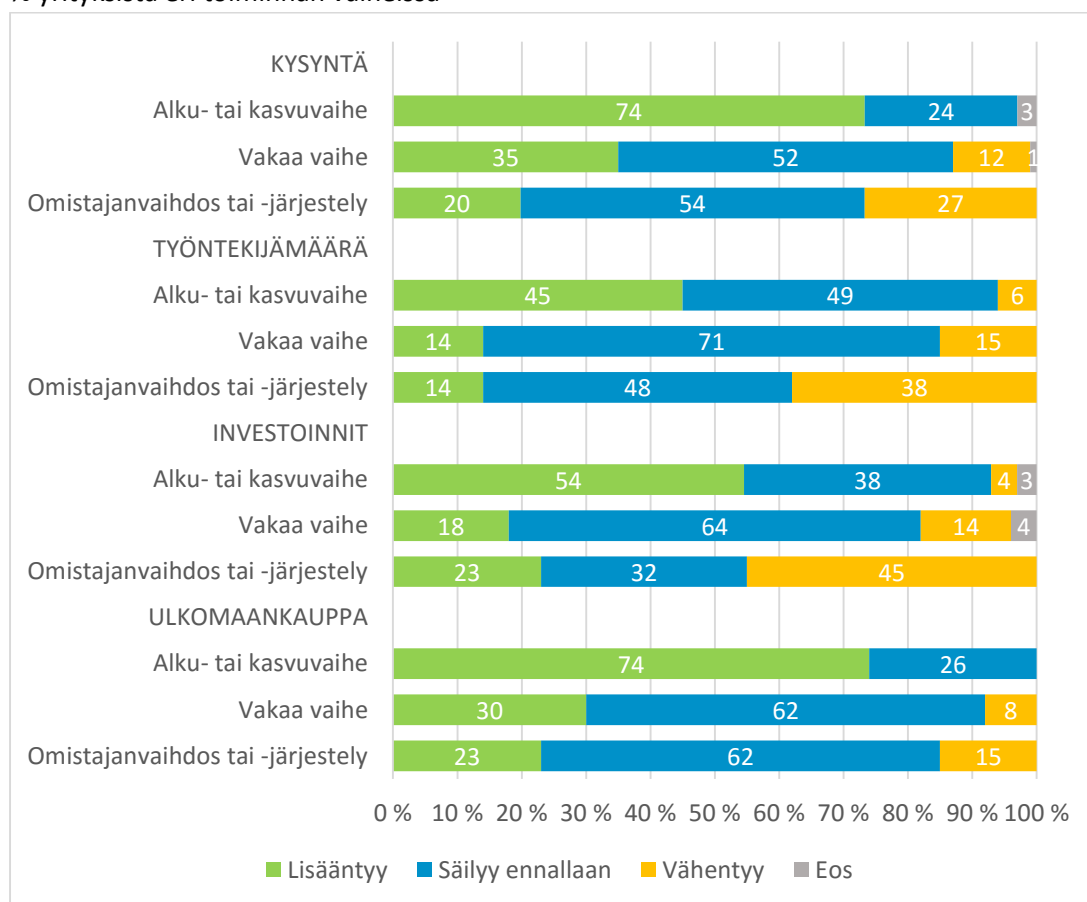

Tuloksia voidaan tulkita monella tapaa. Keskisuurissa yrityksissä on ainakin paljon vientiyrityksiä, jotka toimivat usein myös alihankkijoina suuremmille kansainvälisille yrityksille. Vaikuttaa siltä, että juuri tämä yritysryhmä on viime vuodet ollut vakavissa haasteissa ja tilanne on edelleenkin monille kohtuullisen vaikea. Tämä näkyy kyselyn tuloksissa niin, että tilanteen kehittymistä arvioitiin kaikkein vaihtelevimmin juuri keskisuurissa yrityksissä (ks. luku 3.2). Kyselyn perusteella suunta on siis kuitenkin kääntymässä parempaan päin. Investointikehitys tosin vaikuttaa maltillisemmalta keskisuurissa kuin sitä pienemmissä yrityksissä. Osittain tätä voi selittää tietysti sekin, että keskisuurissa yrityksissä investointeja oli jo toteutettu vuoden 2016 aikana enemmän kuin muissa pk-yrityksissä. Nämä jo toteutetut investoinnitkin saattavat osaltaan vaikuttaa lisääntyneeseen optimismiin näissä 50 - 249 henkilöä työllistävissä yrityksissä.

4.3 Näkymät toiminnan eri vaiheissa

Alku- ja kasvuvaiheen yrityksissä erityisesti kysynnän ja ulkomaankaupan kasvuun uskotaan hyvin laajasti. Jopa 74 prosenttia arvioi kysynnän lisääntyvän ja loput ennakoivat sen säilyvän ennallaan. Myös alku- ja kasvuvaiheen vientiyritysten odotukset ovat myönteisiä eikä yksikään ennakoinut ulkomaankaupan supistumista. (Kuva 8.)

Kuva 8. Yritystoiminnan näkymät seuraavan 12 kuukauden aikana
% yrityksistä eri toiminnan vaiheissa

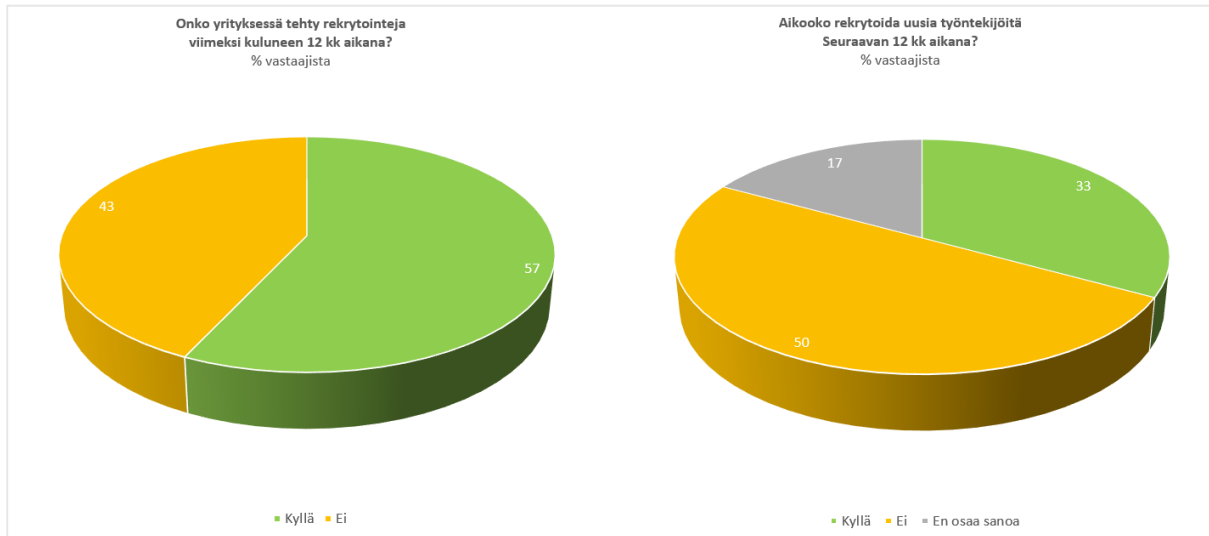
Tulokset osoittavat melko vahvasti sen, että esimerkiksi työllisyyden myönteinen kehitys on paljolti nimenomaan kasvuvaiheen pk-yritysten varassa. Kysymys kuuluukin, miten tätä kasvuvirettä saataisiin puhallettua yhä enemmän myös esimerkiksi vakaan toiminnan vaiheessa oleviin pk-yrityksiin. Monissa näistä yrityksistä on kuitenkin paljon kasvupotentiaalia, jonka laajamittainen konkretisoituminen saattaisi parantaa työllisyyttä lyhyelläkin aikavälillä hyvin merkittävästi. Tässä mielessä vakaan vaiheen pk-yrityksille räätälöidyt yrityspalvelut ja kannusteet pitäisi olla vahvasti kasvuyrittäjyyden edistämisagendalla startup-yrityksille suunnattujen toimenpiteiden rinnalla.

5 Työllisyyden kehittyminen ja näkymät

5.1 Toteutetut rekrytoinnit ja työllistämisaikomukset

Yrityksistä 57 prosenttia on tehnyt vähintään yhden rekrytoinnin edellisen 12 kuukauden aikana. Lisäksi kolmannes yrityksistä aikoo rekrytoida uusia työntekijöitä myös vuonna 2017. Viidennes yrityksistä ei tässä vaiheessa vielä osannut määritellä työllistämisen tarvetta ja aikomuksiaan. (Kuva 9.) Tuloksia tulkittaessa on huomattava, että kyselyssä ei eritelty sitä millaisista rekrytoinneista on kyse. Käytännössä lukuihin sisältyvät siis myös rekrytoinnit, jotka koskevat esimerkiksi kesä- ja kausityöntekijöitä.

Kuva 9. Rekrytointien ja työllistämisaikomusten yleisyys pk-työnantajayrityksissä

5.2 Työllisyyden nettomuutokset

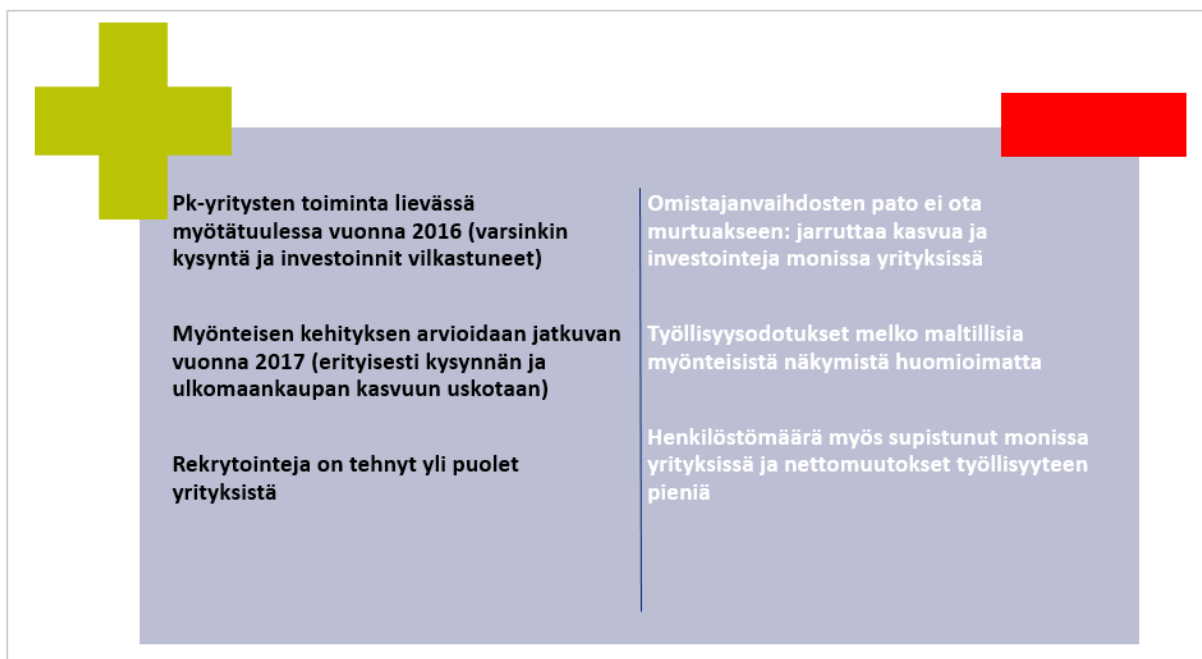
Edellä kuvatut tulokset eivät luonnollisesti vielä kuvaa millään tavalla työllisyydessä tapahtuneita nettomuutoksia, sillä monet yritykset ovat myös joutuneet irtisanomaan tai lomauttamaan henkilöstöään. Nettomuutoksia voidaan hyvin karkealla ja suuntaa-antavalla tasolla tarkastella sen perusteella kuinka suuri joukko yrityksiä on lisännyt työntekijämääräänsä ja kuinka moni taas on joutunut sitä vähentämään. Jos siis luvussa 3 raportoituja tuloksia yleistää korotettujen painokertoimien avulla koko pk-työnantajayritysten perusjoukkoon, niin työntekijöiden lukumäärä olisi lisääntynyt yhteensä yli 22 000 ja vähentynyt 18 000 yrityksessä. Tällöin nettomuutos olisi yritystasolla lievästi myönteinen. Samalla menetelmällä, kun tarkastellaan luvun 4 tuloksia, lähes 18 000 yritystä arvioi työntekijämäärän lisääntyvän ja noin 15 000 ennakoivat sen vähentyvän seuraavan 12 kuukauden aikana. Kuvassa 10 on esitetty tämän suuntaa-antavan laskelman tulokset.

Kuva 10. Työllisyyden nettomuutokset yritystasolla (ei kuvaa työpaikkojen lukumäärää)

6 Yhteenveto

Yleisesti ottaen vaikuttaa siltä, että pk-työnantajayrityksissä suunta on kääntymässä parempaan päin ja kysynnän jonkinasteiseen kasvuun uskotaan melko laajasti. Samalla lähtötaso on vaikeiden vuosien jälkeen edelleen melko matala eikä lisääntyvä kysyntä toteutuessaankaan merkittävästi vielä lisää työllisyyttä. Pk-työnantajien vastausten perusteella työntekijämäärien nettomuutokset ovat nykyisessä toimintaympäristössä jäämässä pieniksi ja työllisyyskehitys jatkuu samankaltaisena myös ensi vuonna. Tulokset osoittavat myös, että omistajanvaihdosten pato ei ota murtuakseen ja se estää osaltaan merkittävämmän kasvun toteutumista. Kaiken kaikkiaan tilanteessa on siis tunnistettavissa paljon signaaleja paremmasta, mutta myös joitain huolenaiheita, jotka saattavat jarruttaa kasvuaikomusten toteutumista. (Kuva 11.)

7 Lisätiedot

Jari Huovinen

Johtava asiantuntija

☎ 040 861 4582

✉ jari.huovinen@ek.fi

🐦 [@PKjari](https://twitter.com/PKjari)